Διαφοροποιημένο διδακτικό πρόγραμμα
πρόσληψης και επεξεργασίας γραπτού λόγου για την

Ιστορία Β΄ Γυμνασίου

Τεύχος Α'

my - book.gr
Πρότυπο Εκπαιδευτικό Υλικό

Η συγγραφική ομάδα του my-book.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεωρητικό υπόβαθρο 5

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (330-717 μ.Χ.) 8

I. Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ 8

1. Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη 12

II. ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ 19

1. Ο Ιουστινιανός και το έργο του 19

2. Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717 μ.Χ.): Εσωτερική μεταρρύθμιση και αγώνας επιβίωσης 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΛΑΟΙ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΓΥΡΟ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ 29

I. Ο ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ 29

1. Οι Σλάβοι και οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο 32

2. Οι Βούλγαροι και οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο 35

II. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΜΕΣ ΑΙΩΝΑ 38

1. Η εξάπλωση των Αράβων 38

2. Το εμπόριο και ο πολιτισμός του Ισλάμ 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΚΜΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (717-1025 μ.Χ.) 48

I. ΠΑΓΙΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ Μ. ΑΣΙΑ 48

1. Η διαμόρφωση της μεσαιωνικής ελληνικής βυζαντινής αυτοκρατορίας 52

2. Η μεταβατική εποχή: Οι έριδες για το ζήτημα των εικόνων 56

3. Η βασιλεία του Μιχαήλ Γ΄ και η αυγή της Νέας Εποχής 62

4. Η διάδοση του Χριστιανισμού στους Μοραβούς και τους Βουλγάρους 69

5. Η Βυζαντινή Εποποιία. Επικοί αγώνες και επέκταση της Αυτοκρατορίας 75

6. Η ίδρυση, η εξέλιξη και ο εκχριστιανισμός του Ρωσικού Κράτους 82

7. Σχέσεις Βυζαντίου-Δύσης. Αγώνες για τη διατήρηση των ιταλικών κτήσεων 88

II. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ 94

1. Οι εξελίξεις στην οικονομία και την κοινωνία 94

2. Η νομοθεσία της Μακεδονικής Δυναστείας και η σύγκρουσή της με τους «δυνατούς» 103

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (1025-1453 μ.Χ.) 108

I. Η ΕΞΑΣΘΕΝΗΣΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΗ 108

1. Η κρίση και οι απώλειες της αυτοκρατορίας κατά τον 11ο αιώνα (1025-1081 μ.Χ.) 112

2. Οι Κομνηνοί και η μερική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας 117

© copyright www.my-book.gr

3. Η ενετική οικονομική διείσδυση και το σχίσμα των εκκλησιών 123

ΙΙ. ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ 128

1. Οι σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης 128

2. Η περίοδος της Λατινοκρατίας και τα ελληνικά κράτη 134

ΙΙΙ. ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΤΑΓΗ ΣΤΟΥΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥΣ 140

1. Η διαμόρφωση της μεσαιωνικής ελληνικής βυζαντινής αυτοκρατορίας (Η εξάπλωση των Τούρκων και οι τελευταίες προσπάθειες για την ανάσχεση τους) 140

2. Η Άλωση της Πόλης 146

© copyright www.my-book.gr

© copyright www.my-book.gr

© copyright www.my-book.gr

Ποιοι αρχιτέκτονες επιμελήθηκαν τον ναό;

Ανθέμιος και Ισίδωρος

Πώς είναι χτισμένος ο ναός της Αγίας Σοφίας;

- Έδωσαν έμφαση στο κέντρο → δηλαδή στον καθ' ύψος άξονα του ναού.
- Το κτίριο είναι σχεδόν τετράγωνο.
- Τέσσερις ογκώδεις πεσσοί (τετράγωνοι κίονες) σχηματίζουν το κεντρικό τετράγωνο.
- Οι πεσσοί συνδέονται με τόξα που σχηματίζουν ημισφαιρικά τρίγωνα και δημιουργούν ένα στεφάνι, πάνω στο οποίο στηρίζεται ο τεράστιος τρούλος.
- Ο τρούλος μοιάζει να κρέμεται από τον ουρανό (Προκόπιος).
- Το φως εισδύει άπλετο από τα παράθυρά του και πλημμυρίζει το εσωτερικό του ναού.

Πόσους ναούς έχτισε ο Ιουστινιανός στην Κωνσταντινούπολη και ποιος ναός παρέμεινε;

Τριάντα δύο ναούς που ο Ιουστινιανός έχτισε στην Κωνσταντινούπολη

η Αγία Σοφία ήταν η μόνη που άντεξε στον χρόνο

Τι συμβόλιζε ο ναός της Αγίας Σοφίας;

Υμνήθηκε και έγινε σύμβολο και πηγή έμπνευσης
όχι μόνο για τον μεσαιωνικό αλλά και για τον νεότερο Ελληνισμό.

η Αγία Σοφία ήταν η μόνη που άντεξε στον χρόνο

© copyright www.my-book.gr

Στην περιοχή που εγκαταστάθηκαν οι Βούλγαροι, ποιους βρήκαν και τι θέλησαν να κάνουν;

Στην περιοχή που αποίκησαν οι Βούλγαροι βρήκαν εγκατεστημένους πολλούς σλαβικούς πληθυσμούς, τους οποίους και προσπάθησαν να υποτάξουν.

Πώς δημιουργήθηκε το Βουλγαρικό έθνος;

Μετά από πολλές συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις.

Τι έκαναν οι Βούλγαροι και τι οι Σλάβοι για το νέο κράτος;

- Οι Βούλγαροι έδωσαν το όνομα και την οργάνωση
- Οι πολυάριθμοι Σλάβοι συγκρότησαν τη λαϊκή βάση και έδωσαν τη γλώσσα

Ποιες ήταν οι σχέσεις Βυζαντινών και Βουλγάρων;

Στις βυζαντινοβουλγαρικές σχέσεις υπήρξαν περίοδοι μακρών πολέμων.

Στα διαλείμματα των πολέμων οι δύο λαοί είχαν εμπορικές συναλλαγές, οι κανόνες των οποίων ρυθμίζονταν από συνθήκες.

Πώς ονομάζονταν αλλιώς οι ηγεμόνες και τι δέχτηκαν;

Οι ηγεμόνες **χάνοι** των Βουλγάρων είχαν υιοθετήσει **την ελληνική ως επίσημη γλώσσα τους.**

Πότε και τι δέχτηκαν οι Βούλγαροι;

Το 864 μ.Χ. οι Βούλγαροι δέχτηκαν τον Χριστιανισμό από το Βυζάντιο.

Από τι επηρεάστηκαν οι Βούλγαροι;

Εντάχθηκαν στη σφαίρα επιρροής του βυζαντινού πολιτισμού.

Τι βελτίωσε τις σχέσεις των Βουλγάρων με το Βυζάντιο;

Ο εκχριστιανισμός άνοιξε νέες προοπτικές και στις σχέσεις των Βουλγάρων με το Βυζάντιο.

© copyright www.my-book.gr

Ποιοι είδαν πως το Βυζάντιο θα μπορούσε να επηρεάσει την κεντρική Ευρώπη;

Μιχαήλ Γ΄

Φώτιος

Ποιοι ανέλαβαν να πραγματοποιήσουν την αποστολή;

Στους δύο αδελφούς από τη Θεσσαλονίκη Μεθόδιο και Κωνσταντίνο (που αργότερα πήρε το μοναστικό όνομα Κύριλλος).

✓ Ήταν έμπειροι διπλωμάτες και γνωστοί λόγιοι και γνώριζαν άριστα τη σλαβική και άλλες γλώσσες.

Πότε έφτασαν στη Μοραβία;

Το θέρος του 863 μ.Χ.

Ποιο ήταν το έργο του Κωνσταντίνου;

Ο Κωνσταντίνος:

✓ δημιούργησε ένα σλαβικό αλφάβητο που απέδιδε όλες τις φωνητικές ιδιαιτερότητες της σλαβικής,

✓ απέδωσε στα σλαβικά τη Θεία Λειτουργία και τα ιερά βιβλία.

→ Η χρήση της σλαβικής διευκόλυνε τους Μοραβούς να κατανοήσουν το κήρυγμα και τη λειτουργία και εξασφάλισε τεράστια επιτυχία στο ιεραποστολικό έργο.

Διαφοροποιημένο διδακτικό πρόγραμμα
πρόσληψης και επεξεργασίας γραπτού λόγου για την

Ιστορία Β΄ Γυμνασίου

Τεύχος Β'

my - book.gr
Πρότυπο Εκπαιδευτικό Υλικό

Η συγγραφική ομάδα του my-book.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ 4
1. Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο 4
2. Εικαστικές Τέχνες και Μουσική 11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ (5ος - 10ος αι.) 17
1. Οι συνέπειες της μετανάστευσης των γερμανικών φυλών 17
2. Ο Καρλομάγνος και η εποχή του 25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (15ος - 18ος αι.) 31
Ι. ΟΙ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ 31
1. Οι ανακαλύψεις 31
2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός 37
3. Η Θρησκευτική Μεταρρύθμιση 47
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ 55
«Οι μικροί ιστορικοί ερμηνεύουν το παρελθόν μέσα από τις πηγές»..... 55
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΜΕΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ 61
– Κάρτα εξόδου 61
– Ενδεικτικές Λύσεις 67

© copyright www.my-book.gr

Τι ξεκίνησε με αυτό το γεγονός και γιατί;

Ξεκινούν διαμάχες μεταξύ
Δύσης και Βυζαντίου
γιατί οι Βυζαντινοί θεωρούσαν τον αυτοκράτορά τους
ως τον μοναδικό κληρονόμο και
συνεχιστή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Τι αναδείχθηκε η Αιξ-Λα-Σαπέλ;

Αιξ-Λα- Σαπέλ → **Διοικητικό και πολιτικό κέντρο**

© copyright www.my-book.gr

Τι έκανε ο Καρλομάγνος για να ελέγχει το κράτος και ποιες οι συνέπειες;

Οργάνωσε τους πολιτικούς και διοικητικούς θεσμούς του βασιλείου, αξιοποιώντας τη ρωμαϊκή παράδοση αλλά και τα γερμανικά έθιμα.

Παράλληλα, η αποκατάσταση της τάξης και η οργάνωση του κράτους δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για οικονομική ανάκαμψη με την αύξηση της αγροτικής παραγωγής και την αναθέρμανση του εμπορίου.

Τι συνέβη στο Φραγκικό κράτος μετά τον θάνατο του Καρλομάγνου;

Μετά το θάνατο του Καρλομάγνου, η ενότητα του Φραγκικού Κράτους άρχισε να κλονίζεται και οι διάδοχοι του διένειμαν μεταξύ τους την αυτοκρατορική κληρονομιά με τη Συνθήκη του Βερντέν.

Τι είναι η συνθήκη του Βερντέν;

Η αυτοκρατορία διαιρέθηκε σε τρία τμήματα που αντιστοιχούσαν περίπου στη σημερινή Γερμανία, στη σημερινή Γαλλία και στα εδάφη που συνδέεται με μία σημαντική άνθηση των γραμμάτων και των τεχνών, που ονομάζεται Καρολίδεια Αναγέννηση. Η οργάνωση του κράτους απαιτούσε την ύπαρξη ικανών στελεχών που θα πλαισίωναν το διοικητικό μη περιλαμβάνουν το σημερινό Βέλγιο, την Ελβετία και την κεντρική Ιταλία. ως τη Ρώμη. Η συνθήκη αυτή, που χώρισε την Ευρώπη για πρώτη φορά γλωσσικά, αποτέλεσε την απαρχή της δημιουργίας της νεότερης Ευρώπης.

Τι γνωρίζετε για άλλους σπουδαίους εκπροσώπους;

Ο Τιτσιάνο θεωρείται ο κυριότερος εκπρόσωπος της Βενετικής Σχολής. Στα έργα του προσέχει ιδιαίτερα το χρώμα, την κομψότητα και τη χάρη. Ο Άλμπρεχτ Ντιρέρ θεωρείται διάσημος ζωγράφος της Γερμανίας. Στα έργα του υπάρχουν χαρακτηριστικά της αναγεννησιακής τέχνης και σκοτεινά στοιχεία, όπως δεισιδαιμονία και φόβος. Ο Ιερώνυμος Μπος και ο Πίτερ Μπρέγκελ αναδείχθηκαν στις Κάτω Χώρες. Ο Ιερώνυμος Μπος θεωρείται προάγγελος του υπερρεαλισμού. Δημιούργησε έργα με φανταστικά, συμβολικά και αινιγματικά θέματα, στα οποία συνυπάρχουν η πραγματικότητα με το όνειρο. Ο Πίτερ Μπρέγκελ ζωγραφίζει θέματα από την καθημερινή ζωή των ανθρώπων δίνοντας έμφαση στη λεπτομέρεια και το χρώμα.

© copyright www.my-book.gr

ΤΣΙΤΣΙΑΝΟ → ΒΕΝΕΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

→

ΑΛΜΠΕΡΤ ΝΤΥΡΕΡ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

κάτω χώρες

- ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΜΠΟΣ — προάγγελος υπερρεαλισμού
- ΠΙΤΕΡ ΜΠΕΓΚΕΛ

Τι γνωρίζετε για τον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο;

Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος έζησε στην Ισπανία.
Στα έργα του ως προς τα θέματα και την προοπτική χρησιμοποιεί την τεχνοτροπία της Αναγέννησης και ως προς τις μορφές και την πνευματικότητα χρησιμοποιεί τις επιρροές της βυζαντινής ζωγραφικής.

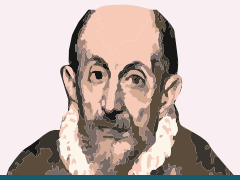

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΣ | ΙΣΠΑΝΙΑ

Τι γνωρίζεις για τη μουσική;

ΚΟΝΣΕΡΤΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Το πνεύμα της Αναγέννησης και του ανθρωπισμού επηρεάζει και τη μουσική. Καλλιεργείται, κυρίως, η λαϊκή μουσική και η πολυφωνική μουσική. Προς το τέλος του 16ου αιώνα, εμφανίζονται και οι πρώτες μορφές κονσέρτου και συμφωνίας.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΠΗΓΩΝ

«Οι μικροί ιστορικοί ερμηνεύουν το παρελθόν μέσα από τις πηγές»

© copyright www.my-book.gr

Ακολουθώντας τα βήματα για την ανάλυση μιας ιστορικής πηγής

Βήμα 1ο — **Διάβασμα και κατανόηση**: Διαβάζω προσεκτικά την πηγή, υπογραμμίζω λέξεις-κλειδιά και συνδέω με την ιστορική αφήγηση που έχω μελετήσει.

Βήμα 2ο — **Επεξεργασία ερωτημάτων:** Καθορίζω τα ερωτήματα που πρέπει να αναπτύξω.

Βήμα 3ο — **Ανάλυση και καταγραφή:** Αντλώ πληροφορίες από τις υπογραμμισμένες λέξεις/φράσεις και τις καταγράφω υπό πλαγιότιτλους.

Βήμα 4ο — **Αναφορά σε ιστορικές γνώσεις:** Ανακαλώ ιστορικές γνώσεις και τις προσαρμόζω στην πηγή.

Βήμα 5ο — **Σύνθεση απάντησης:** Συνδυάζω τις πληροφορίες της πηγής με τις γνώσεις μου για να συνθέσω την απάντηση.

Βήμα 6ο — **Εισαγωγή:** Ξεκινώ με την αναφορά στον συγγραφέα/ιστορικό: "Ο συγγραφέας/ιστορικός παραθέτει...".

Προσοχή!

- Θα πρέπει να αποφεύγεται η αυτολεξεί αντιγραφή.
- Αναπτύσσουμε με δικά μας λόγια.
- Μόνο όταν πρόκειται για ειδικό λεξιλόγιο μπορούμε να παραθέσουμε αυτολεξεί λόγια μέσα σε εισαγωγικά.

© copyright www.my-book.gr

3) Βάλε σε χρονική σειρά τα γεγονότα.

- [ ] Ο Ιουστινιανός κωδικοποίησε το ρωμαϊκό δίκαιο, αποκατέστησε τα παλαιά σύνορα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας σε ανατολή και δύση, κατέστειλε εσωτερικές εξεγέρσεις (λ.χ.: Στάσις του Νίκα) και ανέλαβε την πρωτοβουλία ανέγερσης της Αγίας - Σοφίας.
- [ ] Στα χρόνια της αυτοκρατορίας του ενισχύθηκαν τα θέματα, αντιμετωπίστηκαν οι Βούλγαροι, εκχριστιανίστηκαν αρκετοί λαοί και ισχυροποιήθηκαν με νόμους οι ταπεινοί με αρχηγό - στρατηγό τον Βασίλειο Β΄.
- [ ] Ο Μέγας Κωνσταντίνος μετέφερε την πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας από τη Ρώμη στο Βυζάντιο.
- [ ] Ο τελευταίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου ήταν ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος.

4) Συμπλήρωσε στον άξονα του χρόνου τα σημαντικότερα γεγονότα που αφορούν την Κωνσταντινούπολη.

330 μ.Χ.	537 μ.Χ.	1204 μ.Χ.	1453 μ.Χ.
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

© copyright www.my-book.gr

Παραθέματα

4) Με τη βοήθεια των ακόλουθων παραθεμάτων να απαντήσετε στην εξής ερώτηση : ποια ήταν τα επιχειρήματα των εικονομάχων και με ποιον τρόπο απαντούσαν σ' αυτά οι εικονολάτρες;

Α. « Οι εικόνες αναπληρώνουν τα είδωλα και άρα αυτοί που τις προσκυνούν είναι ειδωλολάτρες. Όμως δεν πρέπει να προσκυνούμε κατασκευάσματα των ανθρώπινων χεριών και κάθε είδους ομοίωμα. Πληροφόρησέ με ποιος μας κληροδότησε αυτή την παράδοση, δηλαδή να σεβόμαστε και να προσκυνούμε κατασκευάσματα χεριών, ενώ ο Θεός απαγορεύει την προσκύνηση, και εγώ θα συμφωνήσω ότι αυτό είναι νόμος του Θεού». *(Από επιστολή του Λέοντος Γ΄ στον πάπα Γρηγόριο Β΄)*

Β. « Εφόσον προσκυνώ και σέβομαι το σταυρό και τη λόγχη, τον κάλαμο και τον σπόγγο, με τα οποία οι θεοκτόνοι Ιουδαίοι προσέβαλαν και σκότωσαν τον Κύριό μου, γιατί όλα αυτά στάθηκαν όργανα του έργου της σωτηρίας των ανθρώπων, πώς να μην προσκυνήσω και τις εικόνες που κατασκευάζουν οι πιστοί με αγαθή προαίρεση και με σκοπό τη δοξολογία και την ανάμνηση των παθημάτων του Χριστού; Και εφόσον προσκυνώ την εικόνα του σταυρού που κατασκευάζεται από οποιοδήποτε υλικό, πώς να μην προσκυνήσω την εικόνα του Χριστού που κατέστησε σωτήριο τον σταυρό; Ότι δεν προσκυνώ την ύλη είναι φανερό, διότι, αν καταστραφεί το εκτύπωμα ενός σταυρού που είναι κατασκευασμένος από ξύλο, παραδίδω το ξύλο στη φωτιά. Το ίδιο συμβαίνει και με το ξύλο των εικονισμάτων, όταν αυτά καταστραφούν».*(Ιωάννης Δαμασκηνός, Περί εικόνων, Λόγος δεύτερος, κεφ. 19)*

Καλή επιτυχία